

Kautman, František

Poznámka na okraj monografie Radka Pytlíka "F.M. Dostojevskij – život a dílo"(Praha 2008)

Opera Slavica. 2011, vol. 21, iss. 1, pp. 57-

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117647>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

**Poznámka na okraj monografie Radka Pytlíka „F. M. Dostojevskij – život a dílo“
(Praha 2008)**

K literárnímu dílu lze přistupovat různě. Lze je vědecky interpretovat, analyzovat, klasifikovat, soustředit se třeba na určitou jeho stránku. Existuje k tomu řada metod, které se doplňují, vylučují, navzájem spolu polemizují. Je tomu tak proto, že stavebním materiálem literárního díla je slovo, které je součástí jakéhokoliv textu, psaného, či mluveného a kombinací slov se v jazyce vyjadřuje myšlenka.

Lze skutečně vyjádřit spojením slov, která mají v nejrůznějších jazycích přibližně týž význam, tutéž myšlenku? Může se překlad významově zcela krýt s originálem? Lze vůbec „porozumět“, ať už máme na mysli jakoukoliv recepci (třeba vědeckou či uměleckou, zjednodušeně řečeno racionální – rozumovou či empatickou – citovou) nějakému slovnímu projevu, psanému či mluvenému, když nerozumíme jazyku jeho originálu?

Z odborného hlediska „znalost“ určitého díla jen v překladu nemůže být jeho skutečnou znalostí. Přesto se literární díla překládají, jejich překlady se čtou. Český čtenář Dostojevského, například, si přečte autorovy sebrané spisy a nemusí znát ani slovo rusky.

Když posloucháme hudební skladbu, nemusíme znát ani noty, ani nauku o harmonii, a přesto nás bezprostředně oslovuje. Někoho více, někoho méně, přitom možná každého jinak. Ale hudební projev je v určité kulturní oblasti všeobecně srozumitelný.

Čím je vlastně Dostojevskij „srozumitelný“ celému světu, Rusovi i Japonci, Čechovi i Brazilci, Američanovi i Estonci? Čtenáři celého světa, neznalí ruštiny, čtou vlastně ekvivalenty Dostojevského syžetů, myšlenek, obrazů, výjimečně i fonetických prvků jeho děl.

A k tomu přistupuje další problém: literární dílo není ani pouhá myšlenka, ani pouhý obraz, ani pouhý děj, ani pouhý zvuk. Vše v něm je současně autorovou duší. Neexistuje báseň, román, povídka, dramatické dílo, v níž by nebyla dimenze autorovy biografie, vnější i vnitřní. Proto se píší životopisy spisovatelů, které nejsou jen více méně zajímavým apendixem k jejich dílu, ale jsou i klíčem k porozumění tomuto dílu. Napsat biografii určitého spisovatele znamená podat jeden z možných klíčů k jeho dílu. A monografie pak má být spojením životopisu s autorovým dílem.

O velkých spisovatelích bylo takových monografií napsáno bezpočet: spolu s četnými vědeckými analýzami a inspirovanými uměleckými díly tvoří tzv. sekundární literaturu. Už před dvaceti lety jsem někde četl, že na každý svazek Dostojevského díla připadá deset svazků textů, napsaných o něm.

Proč tomu tak je? Není to zásluha příběhů, myšlenek, obrazů a konečkonců otázek, které Dostojevskij lidstvu předložil a na něž bude hledána odpověď do skonání věků.

Kniha Radko Pytlíka „F. M. Dostojevskij – život a dílo“ je vlastně takovým pokusem o syntézu základních otázek, které Dostojevskij ve svých dílech ve spojení s vlastním životem položil. Aby oslovil co nejvíce čtenářů, udělal Pytlík knihu čtivou. To může být na úkor odbornosti. Ale těžko se tomu mohl vyhnout. Kdyby totiž chtěl znát všechny podobné pokusy ve světové literatuře, musel by ovládat nejméně padesát jazyků a ty knihy prostudovat. Jako bohemista měl na mysli především českého čtenáře – jeho knihu si asi sotva přeloží Japonci. Ale český čtenář bude tak Dostojevskému o něco blíž, i když nezná originál. A o to přece patrně šlo většině autorů, kteří u nás psali a píšou knihy a články o Dostojevském.

František Kautman